

DAGROOFVOGELS.

LS vervolg op „De Gooische uilen“ wilde ik nu eenige inlandsche dagroofvogels behandelen. Deze vogelgroep is weinig bestudeerd en besproken, vooral de zeldzame.

Hoeveel vogelliefhebbers schelden niet alle roofvogels voor valken uit en hoeveel denken er niet, dat de hoogst nuttige Torenvalk (*Cerchneis Tinnunculus*) duiven vermoordt. Hoeveel boschwachters schieten niet alles wat op een roofvogel lijkt om de premie en kunnen geen koekoek van een Torenvalk, geen sperwer van een slechtvalk onderscheiden.

Door de sterke vervolging zijn de roofvogels ook zoo slecht vertegenwoordigd in ons land. Geen verstandige vogelwet beschermde ze en zoo waren ze overgeleverd aan de genade van den boschwachter.

Ik voor mij vind het een der interessantste vogelgroepen. Wel is waar zijn ze zeer lastig te bestudeeren. Ten eerste komt dit door hunne zeldzaamheid en dan, doordat ze zoo schuw en moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn. Hoe moeilijk is het niet voor een beginnening, om een slechtvalk van een sperwer en een buizerd van havik te onderscheiden. Zelfs vergist men zich wel eens in een boomvalk en een gierzwaluw, hoewel deze vogels van nabij absoluut niets van elkaar hebben, behalve de vorm van vleugels en den slanken bouw.

Als men een roofvogel zeer hoog ziet vliegen, is het vooral zeer moeilijk te decideeren, met welken soort men te doen heeft.

Men moet al zeer geoefend zijn, als men in het zwevend silhouet dadelijk den vertegenwoordiger van een bepaalde soort ziet. Natuurlijk kan men dit dadelijk, wanneer men duidelijk de kleur en de grootte kan onderscheiden. Zoo zal men zich nooit in den torenvalk vergissen door zijn roodbruine kleur en nooit zal men een havik voor een ander aanzien door de grootte.

Maar als een roofvogel zeer hoog vliegt, moet men hem herkennen aan de manier van vliegen en vooral aan den vorm en houding der vleugels.

Een slechtvalk heeft bijv. veel langere, smallere vleugels dan een sperwer en een buizerd vliegt logger dan een havik enz. enz. Maar bij dit alles blijft het moeilijk, een roofvogel in vlucht tot zijn soort te determineeren.

Ik heb de roofvogels vooral in Duitschland wat beter leeren kennen, aan de Moezel. Daar kwamen veel havikken, buizerden en sperwers voor; dus juist de soorten, die bij ons in Holland zeldzaam zijn.

Bij een houtvester zag ik een prachtdcollectie opgezette vogels, o. a. een Arendbuizerd (*Circaetus albicilla* Albara) die hier in Holland slechts een

Havik.

of twee maal geschoten is en reeds aan de Moezel zeer zeldzaam is.

Ook zag ik daar eenige zeer mooie havikken, buizerden, boomvalken en uilen.

Toen ik weer in Holland terug was, merkte ik dadelijk, dat ik in Duitschland de roofvogels beter had leeren kennen. Het vorige jaar zag ik eenige zeldzame op de Veluwe. Bij Terlet nam ik twee wouwen (*Milvus milvus*) waar.

Ik was daar in een dicht dennenbosch, toen ik niet hoog boven mij twee groote vogels zag zweven. Licht roodachtig griauw met witte teekening, maar de hoofdkleur was het fletse rood. Ze hadden een zwevende vlucht, zoodat de vleugels niet bewogen en stegen al hooger en hooger.

Het moeten vroegtrekkende wouwen geweest zijn, daar geen andere roofvogel deze kleur en grootte heeft.

In Augustus van hetzelfde jaar zag ik achter de „Zubosch“ wel eens een buizerd (*Buteo buteo*). Deze zijn in den herfst en winter niet zoo zeldzaam, maar ik zie ze toch nooit veel in het Gooi. In November had ik er eenige aangeteekend.

In Duitschland waren ze vrij algemeen en ik zag ze dikwijls boven de dichte sparrebosschen of wijnbergen zweven. Door hun eigenaardige, eenigzins logge vlucht en hun donkere kleur zijn ze niet licht met andere roofvogels te verwarren, ten minste als men ze van dichtbij ziet, daar deze zwevende langzame vlucht ook voor andere soorten kenmerkend is.

Slechtvalk.

Hoewel deze vogel vrij nuttig is, door het vangen van muizen, ratten en mollen en slechts bij uitzondering jonge konijnen of vogels eet, wordt hij, evenals de meeste roofvogels sterk vervolgd en maakt dikwijls met een slecht opgezette uil of sperwer de trots uit van den jager in diens kamer.

Op de Veluwe heeft men ook wel eens kans een havik (*Astur palumbarius*) te zien, maar dit blijft in den zomer een buitenkansje. In den winter zie ik hem wel eens in 't Gooi, tegelijkertijd met slechtvalken, buizerden en sperwers. In het voorjaar gaat de trek terug, evenals die van de daareven genoemde soorten, het meest in de maanden Februari, Maart en April.

16 Maart zag ik nog twee havikken boven de reigerkolonie te Hilversum.

In het Moezeldal heb ik ze allen regelmatig kunnen waarnemen. Jammer, dat het reeds te laat was voor nesten. Volgens de opgaven van vogelboeken broeden ze in het oosten van ons land, maar hoewel ik verscheidene boschwachters op de Veluwe ken, weten ze mij nooit meer te vertellen, dan dat er wel eens havikken over vliegen, maar van nesten hebben ze blijkbaar nog nooit gehoord.

De vlucht van een Havik is bijzonder mooi. Wanneer men er een met een kijker kan waarnemen, ziet men duidelijk de dwars geteekende onderzijde en de bruine of bij oude exemplaren de grijsblauwe bovenkant.

Een havik stoot op dezelfde wijze als een sperwer, in schuine richting, meestal. Een maal zag ik dit zeer duidelijk van nabij.

De sperwer en havik hebben over het algemeen zeer veel gemeen — behalve het geluid. De sperwer schreeuwt zeer hoog, verscheidene malen achtereen. De havik doet dit veel lager en schorder.

Tot de drie geregeld in ons land trekkende roofvogels behoort ook nog de slechtvalk (*Falco peregrinus*) Deze soort broedt niet in ons land, maar komt in den herfst en winter vrij algemeen hier voor.

Het is een mooie vogel; blauwgrijs van boven, wit of geelachtig rood van onderen met zwarte vlekken. Evenals de meeste soorten van het geslacht „*Falco*“ heeft hij een knevelvlek en een snavelrand, terwijl hij ook, evenals de boom- en torenvalk dezelfde wijze van vliegen en stooten heeft. Dit laatste doet hij loodrecht en altijd op vliegende vogels. Boschvogels zijn vrijwel voor hem veilig. Dikwijls schijnt hij zich aan groote dieren te wagen; ik heb hem echter alleen op kleinere vogels, en vooral duiven zien stooten. Aan het Zuiderzeestrand vervolgt hij de watervogeltrekken.

Gedurende den geheelen winter blijven er hier verscheidene, maar in het vroege voorjaar ziet men de meeste, wanneer ze weer naar hun broedplaatsen in Skandinavië en Finland gaan.

Door zijne groote snelheid en behendigheid is het een der schadelijkste roofvogels. Hij is niet erg schuw en dikwijls kan men hem boven een drukke stad zien. Door zijne lange smalle vleugels is hij van den sperwer te onderscheiden, waar hij overigens in vlucht wel wat op gelijkt.

Ook deze soort neem ik nog al veel waar in Hilversum, vooral in den herfst en het vroege voorjaar, wanneer er daar vele roofvogels rondzwerven.

Buiten deze geregelde trekkers zijn er nog vele soorten, die slechts zelden of nooit in ons land komen. De zeearend (*Haliaetus albicilla*) heb ik nog nooit waargenomen. Deze soort komt vrij geregeld in de wintermaanden op de Wadden en in de duinen voor. Het vorige jaar werd een voorwerp bij Soeren geschoten.

De vischarend (*Pandion haliaetus*) komt hier ook zeldzaam voor, en daar ik hem ook niet zelf heb waargenomen, weet ik alleen van deze soort te zeggen,

Zeearend.

dat hij eenmaal bij Beekbergen geschoten werd. Het exemplaar is geelachtig wit van onderen met bruine vlekken, rug en mantel zijn bruingrijs met verspreide lichte vlekken, kop en nek met donkere vlekken, snavel donker hoornkleurig, pooten grijsachtig en de oogen bruin. Het exemplaar is in een particuliere verzameling bij Apeldoorn. De eigenaar wist niet wat voor een vogel het was en ik weet ook niet zeker, of het wel een Vischarend is.

Vischarend.

Verder zijn er nog vele opgezette voorwerpen in verschillende collecties, o.a. in de Rotterdamsche- en Amsterdamsche dierentuin.

In de collectie te Apeldoorn waren nog verscheidene andere roofvogels, alle bij Beekbergen en Apeldoorn geschoten. Wouw, zwartbruine wouw (*Milvus migrans*), blauwe kiekendief (*Circus cyaneus*), aschgrauwe kiekendief (*C. pygargus*), wespendif (*Pernis apivorus*) en boschuil (*Strix aluco*).

De eigenaar had den wouw met een vischje in de bek geschoten en van den aschgrauwen kiekendief vertelde hij mij, dat het dier na het eerste schot zoo woedend was, dat hij een helper de handen geheel open krabde en slechts een tweede schot

was in staat het dier te vellen. Het is een mooi exemplaar, een oud mannetje, licht blauwgrijs met witte onderzijde.

De blauwe kiekendief was ook een zeer oud voorwerp, geheel donkerblauw met slechts hier en daar grauwe tekening.

In het Naardermeer schijnt deze laatste soort ook wel eens voor te komen, hoewel slechts zeer zelden.

In een Arnhemsche verzameling trof ik nog een smelleken (*Falco aesalon*) geschoten bij Harderwijk.

Hiermede zijn in het kort de zeldzamere soorten besproken en het spijt mij, dat ik dit niet alles uit eigen waarnemingen heb.

Van de meer algemeene broedvogels heb ik in het Gooi aangetroffen: torenvalk, sperwer en bruinen kuikendief. De boomvalk (*Falco subbuteo*) is niet zeldzaam in Hilversum. Vooral in den voorherfst zie ik er dikwijls, ook aan het strand bij Valkenveen, waar hij waarschijnlijk wel eens van zijn brave gewoonte van insecten te eten afwijkt. Geregeld zie ik er twee bij een buiten.

Dit is echter afgesloten en bewaakt door ettelijke boschwachters, die je de lust tot ornithologische waarnemingen wel benemen. Daar zal ook wel een nest

Wespendif.

zijn in de hooge larixen of zilverpijnen, maar ik heb er nog nooit een kunnen vinden, tot mijn grooten spijt. Een boomvalknest is eigenlijk niet zóó zeldzaam en daarom zou ik er veel voor over hebben, er een te zien te krijgen.

Ik ben al zeer tevreden, als ik er eenige bij elkaar zie in de trektijd, wat een zeer mooi gezicht is.

Hun vlucht doet dadelijk aan dien der zwaluwen denken. Ik voor mij vind, dat een boomvalk veel sierlijker vliegt, niet zoo zenuwachtig, kalmer en toch zoo bliksemsnel. Het heet, dat de boomvalk de snelste roofvogel is. (Het smelleken vliegt ook zeer snel.) Zijn lange smalle vleugels en zijn lichte bouw stellen hem hiertoe in staat. Niet alleen zijn bouw is zoo sierlijken mooi, maar ook de kleur. Een oud mannetje is blauwgrijs op de bovenzijde, van onderen wit met bruine of grijze vlekken, de broek licht roestkleurig. De pikzwarte knevelvlek op den witten wang staat hem ook zeer goed. De wijfjes en jongen zijn over het algemeen meer grauwer en niet zoo scherp geteekend.

Boomvalk (oud mannetje).

Dat deze kleine roofvogel hoofdzakelijk insecten eet, staat vast, maar in het najaar wijkt hij dikwijls van deze nuttige leefwijze af en voedt zich gedeeltelijk met vogels, o.a. leeuwerikken en plevieren. Dit is echter slechts een zeer kleine schade op het groote nut, dat hij doet. Dat hij zwaluwen vervolgt, behoort tot de zeldzaamheden en ik weet het dan ook alleen van hooren zeggen.

De torenvalk (*Falco tinnunculus*) is in ons land de meest algemeene broed-roofvogel. Dit is een werkelijk zeer nuttige valk, daar hij hoofdzakelijk of uitsluitend muizen en insecten eet. Nu en dan schijnt hij wel eens een vogel te vangen, maar dit kan als een vergissing beschouwd worden.

Brehm schrijft, dat zijn vader er een eens op een konijn zag stooten. Wanneer een torenvalk stoot, staat hij eerst een oogenblik stil in de lucht te „bidden“ en laat zich dan loodrecht vallen. Vlak bij den grond slaat hij zijne vlerken uit en grijpt zijn prooi met de klauwen. Ieder, die een weinig aan vogels doet, heeft deze manoeuvre natuurlijk meermalen gezien.

Torenvalk.

Jonge valken stooten in de beginne nog zeer onhandig en beverig. Dit kon ik eens op de Arnhemsche heide waarnemen waar een viertal jongen les kregen van de oude vogels.

Het is zeer aardig eens een torenvalk waar te nemen gedurende de geheele lente en zomer.

In Maart ziet men de meeste valken uit het Zuiden terugkomen. 4 Maart nam ik van het jaar de eerst aangekomen groepjes waar. Meestal trekken de meeste in October of soms reeds in September weer weg. Enkele

blijven hierechter den winter over. Eens zag ik in December een drietal bij elkaar, maar meestal komen slechts enkele eenzame zwervers voor. 8 Mei vond ik mijn eerste torenvalknest, dit jaar. Het vorige jaar had het in een boom, daar vlak naast gezeten. Het was vrij groot, van droge takken gebouwd en gevoerd met muizehaar en rustte in de sprong van de hoogste takken van een den. Het aantal eieren was vijf en ze verschilden onderling vrij veel van kleur en vorm. Deze vertoonen op geel- of roodachtigen grondkleur dicht opeen staande vlekken en spatten.

Gedurende den broedtijd zit het wijfje tamelijk vast op de eieren, terwijl het mannetje allerlei vliegtoeren maakt, nu eens zeer hooge kringen beschrijvend, dan weer langs de boomtoppen scheerend of zich plotseling uit de hoogte latende vallen. Door deze manoeuvres boven het nest verraaft het mannetje de plaats; meer roofvogels hebben deze gewoonte. (Kuikendief).

De meeste nesten, die ik gevonden heb, waren in tamelijk hooge dennen, maar soms schijnen ze slechts vijf of zes voet hoog te liggen (Vogeljaar) en enkele malen broedt de Torenvalk in koloniën (Brehm), wat wel een zeer mooi gezicht zal opleveren. Een kennis van mij vond een nest op uilenmanier in een hollen wilg. Op Texel is een nest op den grond gevonden.

Torenvalk.

Pas uitgekomen jongen zijn in wit dons, wat later door grijsbruin vervangen wordt. Tamelijk vlug komen de eerste slag- en stuurpennen door, die als zwarte kwastjes uit de schachten steken. Later eerst komen de contourveeren. Eerst op de borst de bruingevlekte, daarna de lichtgele broek en ten laatste de rood-bruine zwartgevlekte op kop en rug. De kleuren van het gevederte zijn bij de jongen al zeer mooi. Later krijgen de mannetjes den lichtgrijzen kop en staart.

Zeer lang blijven jonge valken in het nest, zelfs wanneer ze zeer goed kunnen vliegen, gaat de familie gezamenlijk uit en komt 's avonds weer op het nest terug.

Trouwens, alle roofvogels blijven lang onder toezicht van de ouden. Uilen en valken, die in hooge torens uitkomen, moeten natuurlijk ook zeer lang in het nest blijven. Meestal komt een paartje elk jaar in hetzelfde nest terug, zelfs als het uitgehaald is. Soms echter en dit heb ik meermalen ondervonden, bouwt het een nest in de buurt van 't oude.

Verleden jaar had ik een jongen torenvalk in bezit. Hij was zoo tam geworden, dat, wanneer ik hem eten bracht, hij steeds naar mij toe kwam en op mijn schouder vloog.

Ik had hem van een vriend gekregen en had hem verder met rauwe long en hart, bestrooid met veeren en beendermeel, opgevoed. Hij vloog altijd vrij door den tuin en kwam dikwijls door de openstaande vensters in huis.

Toen ik hem niet meer kon houden, doordat ik met vakantie uitging, gaf

ik hem aan een goed vriend van mij, waar hij kennis maakte en vriendschap sloot met een ouden hond en een tamme ekster. Dikwijls plaagde hij de hond door hem aan neus en ooren te pikken en zijn huid op minder aangename manier met zijn klauwen te bewerken, wat de goede lobbjes echter maar toeliet.

Dikwijls kreeg hij musschen te eten, die in den boomgaard geschoten waren. Soms probeerde hij ze zelf te vangen, wat echter niet gelukte. Hij zou dus niet als jachtvalk gebruikt kunnen worden. Ik heb ook nog nooit in een of andere oude roman gelezen, dat de torenvalk afgericht werd. Het is toch wonderlijk, dat afgerichte roofvogels zich aan veel grooter wild wagen, als in vrijen staat. De slechtvalk werd bijvoorbeeld ook voor reigerjacht gebruikt en de boomvalk op patrijzen en kwartels.

Muizen at mijn torenvalk natuurlijk zeer gaarne evenals meikevers en sprinkhanen, die dikwijls voor hem gezocht werden. Een kikvorsch, dien hem toegeworpen werd, doodde hij wel, maar at hem nooit op. Voor een ringslang had hij altijd groote angst.

Met den trektijd moest hij opgesloten worden in een groot hok en was gedurende dezen tijd onrustig en vloog onder schel geschreeuw tegen de tralies. Met de winter werd hij echter weer veel tammer en rustiger.

Na het ruien bleek het een mannetje te zijn. Hij leeft op het oogenblik nog, maar geniet niet meer de vrijheid, die hij bij mij had.

J. VAN LAREN.

(Wordt vervolgd).

OVER VOGELGELUIDEN.

IJ mogen gerust beweren, dat het grootste deel van de vreugde, die het bestaan van de vogels ons schenkt, afkomstig is van hun geluiden. Daarmee bedoel ik niet alleen den schoonen zang van zoo vele beroemde zangvogels, maar elk gerucht, waarmee de gevoelige dieren hun emoties vertolken, hun acties begeleiden: het gemiesper van de meesjes in 't ontbladerd bosch, de luidruchtigheid van winterkoninkjes, roodborstjes en lijsters bij het slapen gaan, de kraakroep van de reigers, als ze 's avonds hoog in de lucht naar hun vischplaats zeilen, het getier van de stern-tjes bij hun broedplaats, de kreten der trekvogels in den herfstnacht en nog honderd andere geluiden, waarbij voor mijn part het gekakel der huiskippen ook gerust kan meetellen.

Door die geluiden nemen de vogels een zeer bijzondere en gelukkig ook zeer groote, plaats in de schepping in. Ook andere schepselen hebben een stem, maar een paar luidruchtige uitzonderingen onder de menschen en apen daargelaten, ze maken er maar weinig gebruik van, de meeste slechts gedurende een